

Образложење

Правни основ

Правни основ за доношење ове уредбе садржан је у одредби члана 41а став 2. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18-др. закон) и чланом 42. став 1. Закона о Влади прописано је да заштићено подручје I категорије проглашава Влада („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - испр., 101/07, 65/08, 16/11, 68/12– одлука УС, 72/12, 7/14 - одлука УС и 44/14).

Одредбом члана 5а став 1. Закона о министарствима („Службени гласник РС”, бр. 44/14, 14/15, 54/15, 96/15 – др. закон и 62/17), а у вези са чланом 13. став 6. Закона о изменама и допунама Закона о министарствима („Службени гласник РС”, број 62/17), прописано је да Министарство заштите животне средине, између осталог, обавља послове државне управе који се односе на заштиту природе.

Разлози за доношење уредбе

Главни разлог за доношење уредбе је потреба да се очува еколошка важност Дунава, пре свега аде и рукавци, баре и плићаци, присуство водене детелине, богата мрестилишта риба, станиште орла белорепана и станиште видре, затим песковите, муљевите обале, пашњаци, шибљаци и врбаци, као и стрми лесни одсеци који леже преко много старијих, неогених.

Покрајински завод за заштиту природе, Нови Сад, сходно одредбама члана 42. Закона о заштити природе, припремио је и доставио Министарству пољопривреде и заштите животне средине Студију заштите Предела изузетних одлика „Аде и одсеци код Сланкамена”, као стручно-документациону основу за проглашење тог заштићеног подручја. Оценивши да су налази покрајинског завода стручно оправдани и целисходни, а предлози правно основани, Министарство је у складу са одредбама члана 43. Закона о заштити природе спровело поступак јавног увида за наведену документацију. У току јавног увида, укључујући и јавну расправу, нису изнети валидни аргументи за измену концепта заштите предложеног у Студији.

Подручје које се предлаже за заштиту налази се на подручју Предела изузетних одлика „Аде и одсеци код Сланкамена”. На њему се посебно истичу палеофлористички локалитет „Јанда”, геолошки профил језерско - речних седимената са сачуваним окамењеним стаблима тропско - суптропске вегетације и добро очуваним листовима копнене вегетације, профил са доњосарматским седиментима „Поћента” изграђен од седимената са многобројном фосилном фауном који представљају записе о простирању и еволуцији некадашњег Панонског мора, Велика јаруга као један од најекстремнијих рељефних облика Војводине, процеси стварања, разграђивања и међусобне смене пешчаних спудова рукаваца, лагуна, плићака, бара, тршћака и поника врба на Урошевом спруду, 13 национално и међународно значајних биљних врста (најзначајније су разноротка, црни глог и тестерица), 19 за заштиту приоритетних типова станишта која представљају изузетан пример репрезентативних станишта континенталног и панонског региона (карактер ретког станишта у Србији имају: Умерено влажне панонске ливаде,

Копнени високи шашеви, Заједница водених љутића мезотрофилних стајаћих вода, Обалне средње траволIKE заједнице и Панонске лесне степе), станишта за формирање „малата”, односно младих шума врба и топола семеног порекла на адама и спрудовима, стара и импозантна стабла домаће црне тополе и врбе, 55 национално и међународно значајних врста бескичмењака од чега су три строго заштићене, три заштићене и једна угрожена, 38 врста риба (статус строго заштићених врста имају: украјинска паклара, јегуља, гавчица, вијуница, чиков, мали и велики вретенар) које на овом простору имају значајна локална мрестилишта, 11 врста водоземаца – осам строго заштићених и девет врста гмизаваца – пет строго заштићених (подунавски мрмољак и барска корњача), 162 врсте птица од којих су 132 строго заштићене, међу гнездачицама се по значају издвајају жалар слепић и сиви вољић а међу врстама које се на овом подручју хране су чапље, црна рода и белорепан, и видра као становник сталних бара и приобаља Дунава.

Значај Предела изузетних одлика „Аде и одсеци код Сланкамена“ је вишеструк, јер представља један од најочуванијих сектора Дунава кроз Србију. Одликује га богатство и очуваност фосилизованих биљака на локалитету „Јанда“, многобројна фосилна фауна на локалитету „Поћента“, динамика хидроморфолошких процеса на Урошевом спруду, као и јединствен мозаик станишта насељен богатом и разноврсном флором и фауном на Великој ади, очуван услед јединственог начина традиционалне испаше говеда

На подручју ПИО „Аде и одсеци код Сланкамена“ идентификовано 19 заштиту приоритетних типова станишта, који обухватају природна или полуприродна станишта у опасности од ишчезавања са територије Републике Србије, као и станишта која представљају изузетан пример репрезентативних типова станишта континенталног и панонског региона. Највећи број, њих 11, представљају осетљива станишта због функционалне непостојаности и осетљивости на деградацију као и тип станишта који је приоритетан за заштиту, зато што је редак у Србији, слабо и споро се обнавља а то су Панонске лесне степе. Законске основа за обавезу проглашења заштите типова станишта садржане су у Правилнику о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување („Сл. Гласник РС“, 35/10). Ово подручје је и од међународног значаја за птице, односно - *Important Bird Area*, „Ковиљски рит“, обухвата већи део ПИО „Аде и одсеци код Сланкамена“, односно Велику аду, Урошев спруд и приобаље од Урошевог спруда до викенд зоне Заград.

Аде и одсеци код Сланкамена се налази у североисточном делу Срема, у општини Инђија и простире се на територији две катастарске општине, к.о. Стари Сланкамен и к.о. Нови Сланкамен. Ово подручје обухвата узак појас приобаља на десној обали Дунава, Урошев спруд и неколико мањих ада уз десну обалу Дунава, као и Велику аду уз леву обалу Дунава, у близини ушћа реке Тисе. Узводно се налази СРП „Ковиљско – петроварадински рит“, а нешто даље уз Дунав и део НП „Фрушка гора“ (Чортановачка шума). На мање од 5km на север је СРП „Тителски брег“, са чије преке стране реке Тисе је ушће Бегеја, део СРП „Царска бара“. Узводно од ових заштићених подручја је СРП „Ритови доњег Потисја“. На око 12 km низводно Дунавом је ушће Карашца, канала који повезује Дунав и Тамиш, а ПИО „Потамишје“, подручје у поступку заштите, једнако је удаљено ваздушном линијом. На тај начин, ПИО „Аде и одсеци код Сланкамена“ чини просторну и еколошку спону Подунавља и падина Фрушке горе на западу, са Потисјем, Тителским брегом и Царском баром на северу, као и Потамишјем на истоку.

Подручје је доста изоловано и тешко приступачно, што је и допринело очуваности. До њега се може доћи из правца насеља Стари Сланкамен, асвалтним, а касније макадамским путем ка викенд – насељу Заград, или из насеља Крчедин, макадамским путем ка викенд зони Јанда.Неким деловима заштићеног подручја, попут Велике јаруге и узводног дела приобаља, веома је тешко приступити чак и пешке. Обе целине изоловане су стрмим одсецима и густим сплетом жбунасте вегетације и пузавица.До Велике аде може се приступити само помоћу пловила, међу којима су најчешћи чамци и скеле за превоз стоке, чија су неформална пристаништа код плаже на Заграду и на самој ади.

Да би се очувала приоритетна станишта за заштиту панонског биљногеографског региона потребно је да се подручје Аде и одсеци код Сланкамена стави под заштиту као Предео изузетних одлика „Аде и одсеци код Сланкамена“.

На основу претходно спроведеног вредновања, предлаже се сврставање „Аде и одсеци код Сланкамена“ у заштићена подручја I категорије односно изузетног значаја, којима припадају подручја међународног, националног, односно изузетног значаја.

Објашњење решења предложених уредбом

У члану 1. утврђују се генерални положај и одлике, категорија, врста и назив заштићеног подручја.

У члану 2. утврђују се основне вредности подручја и циљеви заштите.

У члану 3. и 4. утврђују се положај и површина подручја у односу на територијално-административну поделу и одређује његова физичка подела на две просторне целине.

У члану 5. утврђује се концепт заштитних режима и начин њихове примене, у складу чл. 18, 35. 71-82 и 97-100. Закона о заштити природе.

У члану 5. утврђују се површине и локалитети са режимима заштите I, II и III степена.

У чл. 6. и 7. утврђују се радови и активности који су ограничени, односно дозвољени на површинама на којима је прописан режим заштите II и III степена.

У члану 8. одређује се управљач заштићеног подручја и утврђују његова основна овлашћења и обавезе. За управљача се предлаже Удружењу грађана „Еко лес парк“ из Старог Сланкамена. Министарство је утврдило да предложени управљач у потпуности испуњава прописане услове за управљача заштићеног подручја, располаже респективним искуствима на пословима очувања и презентације природних вредности и стално је присутно на заштићеном подручју и његовој околини

У члану 9. утврђена је обавеза управљача да у року од 10 месеци донесе план управљања за период од 10 година, наведена су министарства од којих се прибавља мишљење у поступку давања сагласности и одређен оквирни садржај годишњег програма на основу кога управљач обавља послове у времену до доношења плана управљања, а у члану 10. утврђен је рок од 6 месеци за доношење правилника о унутрашњем реду и чуварској служби

У члану 11. утврђен је рок од годину дана за обележавање заштићеног подручја и рок од 10 месеци за идентификацију граница на терену, орто фото карти и катастарском плану, што ће управљач урадити у сарадњи са Републичким геодетским заводом и Покрајинским заводом за заштиту природе из Новог Сада. Предвиђено је да записник о идентификацији граница потврди Влада, као и меродавност тако утврђених граница и површина у свим стварима које се тичу спровођења уредбе.

У члану 12. утврђује се обавеза управљача да у року од две године заснује дигиталну базу података, односно географски информациони систем о природним и створеним вредностима, активностим и непокретностима као кључном алату за планирање и праћење послова управљања и промена на заштићеном подручју.

У члану 13. утврђује се да управљач сходно одредбама Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС”, број 36/09) може прогласити рибарско подручје и изради одговарајуће програме.

У члану 14. утврђује се да висину накнаде за коришћење Предела изузетних одлика „Аде и одсеци код Сланкамена”, својим актом утврђује управљач, у складу са законом који дефинише накнаде за коришћење јавних добара.

У члану 15. наводе се основни извори средстава за финансирање заштићеног подручја односно плана управљања, сходно члану 69. Закона о заштити природе.

У члану 16. утврђује се обавеза усаглашавања планова, програма и основа са уредбом и планом управљања.

У члану 17. прописано је да ова уредба ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Анализа ефеката уредбе

Доношењем уредбе остварује се низ позитивних ефеката у домену циљева утврђених Просторним планом Републике Србије, стратешким документима у области заштите природе, животне средине и одрживог развоја и међународним уговорима и програмима, а пре свега повећање површине заштићених подручја и заштита биодиверзитета и геодиверзитета, посебно еколошки значајних подручја.

Концепт заштите предела, исказан кроз режиме заштите II и III степена, је проактиван и нема изразито конзервационистички приступ. Посета је могућа у свим деловима предела изузетних одлика. Уведене забране нису у конфликту са егзистенцијалним потребама локалног становништва, у погледу коришћења земљишта и других непокретности и изградње објеката. Такође, не постоји конфликт ни са значајним привредним пројектима и програмима развоја. Уредба треба да подстакне и омогући веће интересовање за научноистраживачки и образовни рад и посету из рекреативних и општекултурних разлога. Такође, дозвољене су и активности спортског и рекреативног риболова и лова на већем делу заштићеног подручја, а на појединим риболовним водама и привредни риболов. Режим заштите дозвољава и предузимање хидротехничких радова на регулисању водног режима и обавезује на очување квалитета вода и ефикасно управљање отпадом.

Скоро три четвртине земљишта на заштићеном подручју је у државној и друштвеној својини, чиме се олакшава примена мера којима се ограничавају или забрањују привредне активности. На земљишту у приватној својини, утврђене заштитне мере су претежно у облику и на нивоу услова и правила која су одређена другим законима, тако да уредба не генерише посебне трошкове грађанима нити ће прописане заштитне мере проузроковати штету већег обима коју је држава дужна да надокнади по основу Закона о заштити природе. Уредба подстиче могућности обезбеђења додатних прихода бављењем традиционалним делатностима, запошљавањем на пословима управљања, продајом пољопривредних и других производа и пружањем услуга.

На заштићеном подручју, осим малог викенд–насеља Заград, нема већих насељених места, нити могућности за проширење насеља или изградњу породичних објеката за одмор а не постоје ни погодни природни природни и социјални услови, права потреба и интересовање.

Финансијска средства потребна за спровођење уредбе

За спровођење ове уредбе у 2020. години нису потребна финансијска средства.

У 2021. и наредним годинама финансијска средства биће планирана у оквиру лимита на разделу министарства надлежног за послове заштите животне средине који ће бити опредељени од стране Министарства финансија у складу са билансним могућностима.